

"מכר לו שוה חמש בשש" (פ"ג, ע"ב) - האם מוכר יכול לחזור בו מהמכירה?

מאת: הרב אריאל בראלי, ראש המכון

שאלה

מה הדין במקרה שהמוכר הציג מחיר נמוך לטובת הקונה ולכן רוצה לחזור בו, האם יכול על פי ההלכה? האם יש הבדל בין חזרה קודם המכירה או אחריה?

רק לשם ידיעה - בית משפט פעמים שמאפשר לבטל עסקה ולפעמים אינו מאפשר.

תשובה

אם מדובר על גילוי הטעות קודם התשלום, הרי המוכר זכאי לדרוש את המחיר האמיתי כי לא התבצע עדיין קניין.¹ במקרה והטעות התגלתה לאחר הקניה, אזי קובעים דיני הונאה העוסקים במחיר יקר או זול מהמקובל.² יש לבדוק את המחיר הממוצע לאותו חפץ במקומות אחרים (בהתאמה לנתונים הספציפיים של העסקה, כולל כל המרכיבים – אחריות, משלוח וכו') ועל פי זה לבחון האם הייתה חריגה מהמחיר הממוצע ביותר משישית (לשני הצדדים או יוקר או זול) ובמידה וכן יכול המוכר לדרוש את ביטול העסקה.³

על פי חוק הגנת הצרכן, המחיר המפורסם על מוצר מחייב את המוכר אף כאשר הטעות התגלתה בקופה עוד קודם התשלום.⁴ חוק זה סותר את דיני הונאה ולכן יש לדון בתוקפו.⁵ הרמ"א כתב שדינא דמלכותא דינא נאמר על חוק שיש בו משום תקנת הקהל (אף שהוא סותר דין תורה).⁶ חוק זה בא לתת מענה למצב שבו המוכר מטעה את הקונה ובלא ידיעתו הוא מחייב אותו בסכום גבוה מהמוצג על גבי המוצר. אם המחוקק עשה זאת כנראה שאכן יש בכך צורך, והדבר נחשב לתקנת בני המדינה ויש לקבל את החוק. אולם כאשר מדובר על מחיר זול במיוחד ומתברר שהייתה טעות חריגה אז אין זה מידתי לקנוס את המוכר ולא אלץ אותו למכור במחיר הנקוב בייחוד שאין בכך חשש רמאות (ולכן גם בית המשפט רואה לעצמו את הזכות להפעיל שקול דעת ולחרוג מהחוק באופנים אלו).⁷ נמצא שבמקרה זה יש להעמיד את ההלכה על תילה ולאפשר למוכר לדרוש מחיר מלא על המוצר, ואף אם המוצר הוזמן ברשת האינטרנט יש לאפשר לו לחזור בהתאם לדיני הונאה.

סיכום

במידה והמחיר על המוצר לא תואם את המחיר שבקופה, ישנה זכות לקונה לעמוד על שלו ולשלם רק את המחיר הנקוב. אולם אם הפער הוא גדול וברור שהייתה טעות, יש לפסוק על פי דיני הונאה המאפשרים למוכר לחזור בו אם החריגה מהמחיר המקובל היא יותר משישית.

¹ המוכר לא מוכן להקנות במשיכה והגבהה בחנות עד לתשלום.

² שו"ע חושן משפט סימן רכז, א.

³ שם סעיף ד, ע"ע מנחת אשר ג, קז דין אונאה בזמן הזה.

⁴ תקנות מורחבות להגנת הצרכן 2012

⁵ לא ברור שיש לחוק תוקף מדין מנהג, היות והמוכרים מנסים לחזור בהם כנגד החוק ורק כשהקונה מתעקש הם משתפים עמו פעולה בעל כרחם, וכבר כתב הרשב"א בשו"ת, חלק ב סימן רסח: 'מה שמנהג מבטל הלכה הוא משום דהוי כאלו התנו בניהם כך והוי ככל תנאי שבממון שתנאו קיים'. ובהגהות אמרי ברוך חושן משפט סימן רמ"ח, א כתב שרק אם קיבלו את החוק ברצונם מהני.

⁶ שו"ע חושן משפט שס"ט, יא. הש"ך בסימן ע"ג, לט הסיג על דברי הרמ"א שאין לקבל חוק הסותר את הדין, אך לא התקבלו דברי ריכפי שכתב בספר דובב מישרים (א עו).

⁷ גם אין חוסר תוקף לחוק שכיח ולכן אין צורך בתקנה עברו (חוק), ע"ע בספר משפט הפועלים, פרק ג סעיף כו.